

«Այբ» ավագ դպրոց

ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ

Քննաշրջան՝ 2023 թ., ապրիլ
Տևողություն՝ 1 ժամ 15 րոպե
Հավելյալ նյութ՝ Պատասխանների գրքույկ

ՈՒՇԱԴԻՐ ԿԱՐԴԱԼ ԱՅՍ ՈՒՂԵՑՈՒՅՑԸ

Անհրաժեշտ է հետևել *Պատասխանների գրքույկի* կազմին գրված ցուցումներին:

Գրել մուգ կապույտ կամ սև գրիչով:

Քննության վերջում բոլոր թղթերը հավաքել և հանձնել մեկ տրցակով:

Յուրաքանչյուր հարցի հնարավոր առավելագույն միավորը նշված է հարցի վերջում՝ աջ կողմում:

Հարցերի միավորների ընդհանուր քանակը **32** է:

ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ (20 ՄԻԱՎՈՐ)

Ուշադրություն. հայոց պատմություն բաժնում ներառված է 4 թեմա՝ մեկական թեմա հին, միջին, նոր և նորագույն դարերից: Յուրաքանչյուր թեմա պարունակում է երկու հարց: Ընտրե՛ք թեմաներից ցանկացած երկուսը և պատասխանե՛ք հարցերին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ՀԻՆ ԴԱՐԵՐՈՒՄ

ԹԵՄԱ 1. ՄԵԾ ՀԱՅՔԻ ԱՐՏԱՇԵՍՅԱՆ ԹԱԳԱՎՈՐՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԱԾՈՒՄԸ ՏԵՐՈՒԹՅԱՆ. ՏԻԳՐԱՆ II (10 ՄԻԱՎՈՐ)

1. Ի՞նչ կետեր էր պարունակում պոնտական արքա Միհրդատ VI Եվպատորի և Մեծ Հայքի արքա Տիգրան Մեծի միջև կնքված պայմանագիրը (հայ-պոնտական պայմանագիրը): Ինչո՞ւ Տիգրան Մեծը կնքեց այդ պայմանագիրը: Ի՞նչ կարող էր այն տալ հայոց արքային իր հետագա նպատակները և քայլերն իրականացնելիս:
2. Ինչո՞ւ Տիգրան Մեծը պատերազմը չվարեց Պոնպետսի հետ, այլ գերադասեց նրա հետ կնքել Արտաշատի պայմանագիրը: Բացատրե՛ք Արտաշատի պայմանագրի մեկ դրական և մեկ բացասական հետևանք Մեծ Հայքի թագավորության համար:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ՄԻՋԻՆ ԴԱՐԵՐՈՒՄ

ԹԵՄԱ 2. ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԿԻԼԻԿԻԱՅՈՒՄ (10 ՄԻԱՎՈՐ)

1. Ինչու՞ 11-րդ դարի վերջին Կիլիկիայում ձևավորվեց հայկական պետականություն: Բացատրե՛ք Կիլիկիայում պետականության ձևավորման առնվազն մեկ պատճառ:
2. Ինչպե՞ս Լևոն Բ իշխանին հաջողվեց Կիլիկիայի հայկական իշխանությունը վերածել թագավորության: Ներկայացրե՛ք իշխանի երկու դիվանագիտական քայլ Կիլիկիան թագավորության վերածելու ուղղությամբ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ՆՈՐ ԴԱՐԵՐՈՒՄ

ԹԵՄԱ 3. ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ XIX ԴԱՐԻ ՎԵՐՋԻՆ ԵՎ XX ԴԱՐԻ ՄԿՁԲԻՆ (10 ՄԻԱՎՈՐ)

1. Հայերին վերաբերող ի՞նչ հոդվածներ կային Սան Ստեֆանոյի և Բեռլինի պայմանագրերում: Բացատրե՛ք Հայկական հարցի միջազգայնացման մեկ հետևանք:
2. Որո՞նք էին հայ իրականության մեջ ստեղծված քաղաքական կուսակցությունները: Ընտրե՛ք և ներկայացրե՛ք այդ կուսակցություններից մեկի քաղաքական ծրագիրը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ՆՈՐԱԳՈՒՅՆ ԴԱՐԵՐՈՒՄ

ԹԵՄԱ 4. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ (10 ՄԻԱՎՈՐ)

1. Ինչու՞ տեղի ունեցավ 1918 հայ-վրացական պատերազմը: Ներկայացրե՛ք այդ պատերազմի հետևանքները:
2. Ե՞րբ և ինչպե՞ս սկսվեց բոլշևիկների Մայիսյան ապստամբությունը: Բացատրե՛ք Հայաստանի Հանրապետության կառավարության արձագանքն այս ապստամբությանը:

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ (12 ՄԻԱՎՈՐ)

Ուշադրություն. Համաշխարհային պատմության բաժնում անհրաժեշտ է կատարել **երկու** առաջադրանք՝ պատասխանելով բոլոր հարցերին: Առանց շտապելու կարդացե՛ք և ուսումնասիրե՛ք տրված աղբյուրները: Պատասխանե՛ք հարցերին՝ հիմնավորելով ձեր պատասխանը աղբյուրներում առկա տեղեկությամբ:

ԱՌԱՋԱԴՐԱՆՔ 1 (6 ՄԻԱՎՈՐ), ՆՈՐ ԴԱՐԵՐԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ

Աղբյուր Ա. Հատվածը Ֆրանսիական խորհրդարանի կողմից ընդունված «Մարդու և քաղաքացու իրավունքների» հռչակագրից է, որն հրատարակվել է 1789 թվականի օգոստոսի 26-ին:

Ֆրանսիացի ժողովրդի ներկայացուցիչները, ձևավորելով Ազգային ժողովը և համարելով, որ մարդու իրավունքների անտեսումը դժբախտությունների և կառավարությունների կոռուպցիայի¹ միակ պատճառն է, որոշեցին շարադրել Մարդու բնական, անօտարելի և սուրբ իրավունքների հանդիսավոր հռչակագիրը հետևյալ հոդվածներով՝

Հոդված 1. Մարդիկ ծնվում և մնում են ազատ, հավասար իրավունքներով: Սոցիալական տարբերությունները կարող են հիմնված լինել միայն ընդհանուր բարօրության վրա:

Հոդված 6. Օրենքը ընդհանուր կամքի արտահայտությունն է: Բոլոր քաղաքացիներն իրավունք ունեն անձամբ կամ իրենց ներկայացուցիչների միջոցով մասնակցելու դրա ստեղծմանը: Օրենքը բոլորի համար պետք է լինի նույնը՝ անկախ նրանից՝ պաշտպանում է, թե պատժում:

Հոդված 11. Մտքի և կարծիքի ազատ արտահայտումը մարդու ամենաթանկ իրավունքներից մեկն է: Հետևաբար, յուրաքանչյուր քաղաքացի ազատ է խոսելու, գրելու և տպագրելու՝ պատասխանատվության ենթարկվելով միայն օրենքով սահմանված դեպքերում այդ ազատության չարաշահման համար:

Աղբյուր Բ. Հատվածը անգլիացի հասարակական-քաղաքական գործիչ Թոմաս Փեյնի «Մարդու իրավունքները» քաղաքական տրակտատից² է, որը հրատարակվել է 1791 թվականին:

Հին ռեժիմում³ կառավարությունը իշխանությունը ստանձնում էր միայն ինքն իրեն ուռճացնելու համար, նոր ռեժիմում կառավարությունը պետք է վերածվի հասարակության պատվիրակության: Այս երկու՝ հին և նոր ռեժիմների միջև առաջին հիմնական տարբերությունն այն է, որ հին ռեժիմը ամբողջությամբ կամ մասամբ ժառանգական էր, իսկ նորը լիովին ներկայացուցչական է:

Ժառանգական կառավարման մոդելը իր բնույթով բռնապետություն էր: Ժառանգել իշխանությունը նշանակում էր ժառանգել ժողովրդին, կարծես այդ ժողովուրդը կենդանական հոտ էր: Ներկայացուցչական կառավարման մոդելը իր հիմքում դնում է հասարակությունը և քաղաքակրթությունը, իսկ իր համար որպես ուղենիշ վերցնում է բանականությունը և փորձը:

Ներկայացուցչական ժողովրդավարական կառավարման մոդել հաստատելով՝ մենք կհասնենք կառավարման այնպիսի համակարգի, որը կարող է համախմբել հասարակության բոլոր շերտերը և նրանց շահերը: Ներկայացուցչական կառավարման մոդելը պետք է դիտարկել միայն Ազգային համագործակցության՝ խորհրդարանի ձևով: Այն պետք է կառուցվի այնպես, որ նրա մաս կազմող կառույցները չտուժեն ամեն մի ցնցումից:

Հարց 1. Օգտվելով Աղբյուր Ա-ի և Բ-ի տեղեկություններից և ձեր գիտելիքներից՝ բացատրե՛ք, թե ինչու տեղի ունեցավ ֆրանսիական հեղափոխությունը և ինչի համար էին պայքարում ֆրանսիացի հեղափոխականները:

Հարց 2. Օգտվելով ձեր գիտելիքներից՝ Ֆրանսիայի օրինակով ներկայացրե՛ք և բացատրե՛ք, թե աղբյուրներում քննարկվող գաղափարները ինչպես են կյանքի կոչվել:

¹ Կոռուպցիա- կաշառակերություն:

² Տրակտատ-քաղաքական ակնարկ:

³ Հին ռեժիմ-Ֆրանսիայի նախահեղափոխական կառավարման համակարգը:

Աղբյուր Ա. Հատվածը Ունիսթոն Չերչիլի Ֆուլտոնյան ելույթին տրված պատասխանն է ԽՍՀՄ դեկավար Իոսիֆ Ստալինի կողմից, որը հրատարակվել է «Պրավդա» թերթում 1946 թ. մարտ 14-ին:

Պարոն Չերչիլն այժմ կանգնած է պատերազմ հրահրողի դիրքում: Եվ պարոն Չերչիլն այստեղ միայնակ չէ: Նա կողմնակիցներ ունի ոչ միայն Անգլիայում, այլև Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներում:

Հնարավոր է, որ որոշ շրջանակներ փորձում են մոռացության մատնել խորհրդային ժողովրդի զոհաբերությունները, որոնք ապահովեցին Եվրոպայի ազատագրումը Հիտլերի տիրապետությունից, բայց Խորհրդային Միությունը չի կարող մոռանալ դրանք:

Չպետք է մոռանալ հետևյալ հանգամանքը՝ գերմանացիները Արևելյան Եվրոպայի տարածքով ներխուժեցին ԽՍՀՄ: Նրանք կարողացան ներխուժել, քանի որ այդ երկրներում կային այն ժամանակ Խորհրդային Միության դեմ թշնամաբար տրամադրված կառավարություններ: Հետևաբար, կարելի է հարցնել, թե ինչը կարող է զարմանալի լինել այն փաստում, որ Խորհրդային Միությունը, ցանկանալով ապահովել իր անվտանգությունը ապագայի համար, փորձում է հասնել նրան, որ այդ երկրները ունենան կառավարություններ, որոնց հարաբերությունները Խորհրդային Միության հետ կլինեն չեզոք:

Պարոն Չերչիլը նաև պնդում է, որ «Վարշավան, Բեռլինը, Պրահան, Վիեննան, Բուդապեշտը և նրանց տարածքների բնակչությունը խորհրդային ազդեցության ոլորտում են, և բոլորն այս կամ այն կերպ անմիջապես ենթակա են Մոսկվային»: Մեծ ջանք չի պահանջվում ցույց տալու համար, որ պարոն Չերչիլն այստեղ անամոթաբար զրպարտում է թե՛ Մոսկվային, թե՛ ԽՍՀՄ-ին հարևան պետություններին:

Աղբյուր Բ. Ստորև տրված ծաղրանկարը տպագրվել է 1968 թվականին:

Հարց 1. Օգտագործելով Աղբյուր Ա-ի տեղեկությունները և ձեր գիտելիքները՝ բացատրե՛ք, թե ինչու և ինչպես ստեղծվեց սոցիալիստական ճամբարը: Տնտեսական և ռազմաքաղաքական ո՞ր կառույցներում միավորվեցին սոցիալիստական ճամբարի երկները:

Հարց 2. Օգտվելով Աղբյուր Բ-ից և ձեր գիտելիքներից՝ ներկայացրեք և բացատրեք, թե որքանով էին անկախ Արևելյան Եվրոպայի երկրները: